

Надзвичайно цінні лікувальні властивості мають сапропелі (донний мул), серед яких виявлено в озерах Перемут, Луки. Вони мають високі теплові та біологічні властивості, гомогенну структуру, широкий спектр макро- і мікроелементів, вітамінів, ферментів, біологічно-активних речовин, можуть лікувати захворювання серцево-судинної, нервової систем, шкіри, хвороби суглобів, ревматизм.

На території Шацького району знаходиться Шацький національний природний парк, створений з метою збереження, відтворення і ефективного використання природних комплексів та об'єктів, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, етноісторико-культурну, наукову, естетичну цінність. Крім цього, на території району є інші природоохоронні об'єкти, цікаві з пізнавальної та естетичної точки зору.

Цей високі рівень забезпечення Шацького району природно-рекреаційними ресурсами свідчить те, що природно-рекреаційний потенціал району становить 12,1% від загального природно-рекреаційного потенціалу області, в той час, як його територія займає лише 3,7% площі області. Відповідно і в розрахунку на 100 жителів Шацького району рекреаційний потенціал значно вищий від середньообласного та показників інших районів. Але задіяний він лише на 10-15%, що свідчить про значні можливості подальшого рекреаційного освоєння. До того ж Шацький район має ряд специфічних характеристик, значення яких зростатиме в перспективі, а саме:

1) цінний озерний комплекс з чистою прозорою водою, чудовими пляжами, естетичною різноманітністю ландшафтів, незначними наслідками господарської діяльності;

2) м'який, лікувальний мікроклімат;

3) незначна густина населення;

4) можливості нетрадиційного відпочинку в спокійному природному середовищі з багатогорним соціальним оточенням, що забезпечує максимальну мотивацію рекреантом усіх позитивів цих факторів;

5) автономність зон відпочинку, відсутність транзитних потоків транспорту через з'єднання транспортними артеріями і наближеністю держав центральної Європи;

6) досить розвинута інфраструктура та матеріально-технічна база рекреації.

Отже, в основі формування Шацької туристично-рекреаційної зони лежить комплексне поєднання високобонітетних, фітонцидних лісів, мальовничих, із чудовими пляжами для купання, рибалки, водних видів спорту озер, особливого лікувального мікроклімату, сприятливого екологічного фону, родовищ лікувальних мінеральних вод, трав'яв, сапропелів, лікарських рослин, іхтіо- та мисливської фауни. Наявність такого природно-рекреаційного потенціалу є невичерпним резервом для розвитку туристично-рекреаційної діяльності.

РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОЗЕРА СОЛЯНЕ (ХЕРСОНЬСЬКА ОБЛАСТЬ)

СВІТЛАНА ШМАЛЕЙ

Херсонський державний університет

В межах Херсонської області розташована значна кількість природних водойм – понад 20000 озер. Вони розрізняються за походженням улоговин (лиманні, лагунні, озера, присадкові), за мінералізацією води (прісні, солонуваті, солоні, розсоли), за

характером водного балансу (стічні, безстічні). Озера мають в основному пологі береги. Дно їх вкрите шаром сапропелевого чорного або темно-сірого мулу з домішками детриту. Майже всі озера стічні. Режим їх пов'язаний з режимом річок, у заплаві яких вони знаходяться. Температура води влітку сягає 24-26°C. Взимку озера замерзають. Береги їх вкриті типовою прибережною рослинністю. У межах літоралу розвивається водна рослинність. Ці озера є районами рекреації. Мінеральні лікувальні води - природні води, що мають лікувальні властивості внаслідок підвищеного вмісту біологічно активних компонентів. В південно-східній частині області знайдені йодні, бромні, хлоридні води. Область є перспективною для пошуків сульфідних, мінеральних вод. У різних районах області знайдені мінеральні води різноманітного хімічного складу.

Одним з найбільш перспективних озер для оздоровлення є озеро Соляне. Провівши ретельні дослідження води й грязі Соляного, Херсонське повітове земство ще в 1889 році відкрило тут водогрязелікарню, на базі якої виріс санаторій "ГОПРИ". Соляне озеро знаходиться у Голопристанському районі Херсонської області, на південно-східній околиці м. Гола Пристань та має, як вважають вчені, вулканічне походження. Довжина його 1 км, ширина 0,75 км, площа змінюється від 0,5 до 0,75 км², глибина до 1,2 м. Береги озера низовинні, мулисті, живиться воно підземними водами і частково атмосферними опадами. Для постійного живлення озера зроблено свердловини, з яких витікає мінералізована вода. Концентрація змінюється від 20 до 200 г/л. Дно піщане, вкрите шаром сіро-синіх грязей товщиною від 0,4 до 2 м. Є прошарок торфу.

Запаси грязей становлять 250000 т і мають лікувальні властивості. На їх базі, зокрема, працює санаторій "Гопри". У воді поширені зелені та діатомові водорості, біля берегів ростуть очерет звичайний, види осоки. Зустрічаються деякі види молюсків та ракоподібних. Спочатку озеро було прісним, потім почалося його поступове засолення, яке закінчилося утворенням солоної водойми. Від моменту утворення озера досить часто пересихало й опріснялося, і вчені навіть ставили питання про його подальше використання в якості цілощого джерела. У 1888 році в результаті сильного розливу ріки Конки, озеро сильно опріснилось і в ньому з'явилася риба. Після падіння рівня води у річці, почалося засолення озера шляхом засолення ґрунтів та мула. Різноманітні зміни у кліматичному режимі - кількість атмосферних опадів, інтенсивність випаровування та інші, різко відбиваються на дзеркалі озера. У 1950 році озеро пересохло настільки, що його поверхня перетворилася на содову соляну рівнину і його прийшлося заповнювати водою, шляхом утворення (буріння) декількох неглибоких (самовиливних) свердловин. Наступні спостереження за режимом озера показали, що через певний час після розбавлення воли в озері хімічний склад знов відновлюється. У 1960 році була пробурена більш потужна самовиливна артезіанська свердловина глибиною до 100 м 4 таким чином була вирішена проблема пересихання озера.

Розуміння сутності лікувальної дії природних та штучних фізичних факторів впливу на хворих необхідне для розробки методичних принципів використання мінеральних вод у вигляді пиття та ванн, різноманітних промивань та інших процедур при різноманітних захворюваннях.

Для побудови схеми лікування, яке включає найбільш ефективне сполучення цих факторів, разом зі знанням їх фізико-хімічних особливостей необхідно уявляти також їх дію на біохімічні, фізіологічні та інші процеси в організмі при тому чи іншому захворюванні. В одних випадках ці фактори можуть виявитися адекватними

вони та дозування відповідає рівню загальної реактивності організму, і позитивно впливають на протікання хвороб. В інших випадках, при зміні дозування фактора, вони можуть викликати негативний лікувальний ефект. Але така оцінка природного фактора відображає лише загальні уявлення про процеси, які протікають в організмі при застосуванні лікувальних засобів.

Лікувальна дія природного фактора починається з першого моменту його використання, в одних випадках це здійснюється при безпосередній дії мінеральних вод на кліткові і нервово-судинні елементи шкіри та слизових оболонок, в інших випадках складові компоненти цих вод здійснюють вплив на кліткові структури внутрішніх органів, нервово-судинні та залізістий апарат шлунково-кишкового тракту, а в третій - окремі компоненти викликають відповідні реакції в дистанційних органах. Факти, що характеризують дію мінеральних вод, мають суттєве значення для розуміння сутності змін, які настають в пошкоджених органах та системах, в різних системах адаптації і в цілому в організмі.

Встановлено, що еколого-бальнеологічні властивості озера Соляне розширюють перспективи оздоровчі перспективи відповідної території та дозволяють досягти певних лікувальних ефектів: репаративно-регенеративний, секреторний, седативний, гіпнозувальний. Використання бальнеологічних похідних вод та грязей практикується при таких захворюваннях: захворювання серцево-судинної системи (ішемічна хвороба серця, стенокардія, гіпертонічна хвороба I-II стадій, атеросклеротичний та постінфарктний кардіосклероз), захворювання шкіри (екзема, дерматит, пластинчастий лишай), захворювання нервової системи (попереково-кризовий радикуліт, неврастенія), церебральний атеросклероз, запальні захворювання та наслідки пошкоджень кістково-м'язової системи (поліартрит, розрив зв'язок та сухожилків кісток, деформуючий остеоартроз), ендокринні захворювання (жіночого безпліддя, екзогенно-костичіональне ожиріння). З'ясовані захворювання: тиреотоксикоз I-II ступені, гіпофізарна форма ожиріння, подагра. Аналіз експериментальних даних свідчить, що за складом води озера Соляне є близьким до природних, з значним вмістом йодо-бромних домішок, і можуть вважатися аналогами відповідних лікувальних джерел в районі м. Сочі.

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ТЕТЯНА ОВЧАРЕНКО, СВІТЛАНА КАЛИТКА,

ТЕТЯНА ГНІТЕЦЬКА, СВІТЛАНА БЕНЕДЬ.

Волинський державний університет ім. Лесі Українки

Ніжна і велика у красі своїй земля Волинська. Ласкаво вітає вона всіх своєю природною неповторністю лісів і лук, тихих і лагідних річок, задумливих озер, мальовничих озерно-болотних ландшафтів, живою водою потужних джерел, різноманітністю рослинного і тваринного світу. Волинська область розташована у межах Волинсько-Подільської окраїни Руської плити, яка є частиною Східно-Європейської платформи. Фундамент цієї давньої платформи сформувався протягом майже 2,5 млрд років і має досить складну будову.

Через територію Волині пролягли важливі міжнародні туристичні маршрути, зв'язані вона межує на заході з Республікою Польща, на півночі - з Республікою Білорусь, на півдні та сході з Львівською та Рівненською областями. Таким чином,